

Nederweert, 15 december 2022

Aan: De Raad van de gemeente Nederweert

Kopie: Wethouder Erfgoedzaken dhr. R. Ten Kate, gemeente Nederweert

Betreft: Aantasting Nederweerder erfgoed ten gevolge van het niet-functioneren van uitvoering en handhaving

Geachte leden van de Raad,

De vernieling van de WOII-aspergestelling in Hulslen en de sloop van het monumentale en dorpsbeeldbepalend geachte pand Alda in de Kerkstraat zijn voorbeelden van de aantasting van het Nederweerder erfgoed die nog vers in het geheugen liggen. Naar nu blijkt zijn er opnieuw delen van het gemeentelijke erfgoed onherstelbaar verloren gegaan. Ditmaal bij recente onder regie van de gemeente Nederweert uitgevoerde werkzaamheden in de Burgemeester Hobusstraat, aan de rand van het oude dorpshart. Bij graafwerkzaamheden ten behoeve van o.a. riolen en infiltratiebakken tussen de nieuwe JUMBO en de Kerkstraat, zijn tussen oktober en december 2022 gebouwresten (resten van middeleeuwse bewoning) en sporen van een oude (historische) dorpsgracht verwoest.

In 2018 werd gestart met de voorbereidingen voor het Bestemmingsplan Centrumlocatie Burgemeester Hobusstraat (omgeving van de nieuwe Jumbo). Reeds in juli 2018 heeft de toenmalige erfgoedcommissie bij de gemeente en haar interne en externe archeologische adviseurs zowel mondeling als schriftelijk aan de bel getrokken. Er is toen in rapportvorm gewezen op de aanwezigheid van belangrijke archeologische sporen zoals (onder andere) de resten van een laatmiddeleeuwse woning en sporen van een middeleeuwse dorpsomwalling. In het door de Raad vastgestelde bestemmingsplan en in de door het gemeentebestuur verleende vergunningen werd daarom ook vastgelegd dat er ter plaatse archeologisch onderzoek moest plaatsvinden.

In maart 2021 werd door de Vrije Universiteit van Amsterdam archeologisch onderzoek uitgevoerd op de plek van de nieuwe JUMBO, een klein deel van het totale bestemmingsplan. Dat onderzoek bevestigde dat ook in de rest van het plangebied van de Burg. Hobusstraat, met als enige uitzondering van de plek van de voormalige sporthal, belangrijke archeologische resten gevonden konden worden. Met het Nederweerder gemeentebestuur was al eerder door de toezichthouder afgesproken en schriftelijk vastgelegd dat de aanleg van riolen, leidingen en waterinfiltratiebakken in de wegen van dit plan (archeologisch) met waarnemingen begeleid zou moeten worden. Dat betekende dat er van gemeentewege op zou worden gelet dat als er tijdens de uitvoering oudheidkundige sporen zouden worden aangetroffen, deze dan door deskundigen zouden worden gedocumenteerd, opgemeten, gefotografeerd en gemeld aan de toezichthouder. Om zo deze kennis over de Nederweerder geschiedenis niet voor altijd verloren te laten gaan.

Toen er onlangs echter bij de uitvoering van de werkzaamheden oudheidkundige objecten werden gevonden, zijn die vernield, afgegraven en weggevoerd. Ongeruste burgers van de omgeving van de

JUMBO en leden van onze erfgoedorganisaties hebben in november en december 2022 aan de bel getrokken. Zij hebben ons ingeseind over de gang van zaken. Maar het was toen helaas al te laat; de werkzaamheden waren al zover gevorderd dat er niets meer te redden of vast te leggen was. We hebben helaas moeten vaststellen er geen sprake was van enige vorm deskundigheid, begeleiding of documentering.

Wat is er aan waardevolle zaken verloren gegaan? Op de plek waar de Burgemeester Hobusstraat uitmondt in de Kerkstraat stond in het verleden een 17^e-eeuws gebouw, de zogenaamde Dubbele Kapelanie. In de middeleeuwen stond hier een belangrijk pand dat het Heer Goerts Huis werd genoemd. Hoewel dit een officieel rijksmonument was, werd het in 1970 met instemming van het gemeentebestuur afgebroken. Sindsdien was hier een open ruimte in het straatbeeld. De ondergrondse resten van het monument bleven destijds grotendeels bewaard maar zijn door de recente graafwerkzaamheden voor altijd verdwenen. Daar vlakbij in de buurt werd de oude historische dorpsomgrachting aangetroffen. Die is door de graafwerkzaamheden en de aanleg van een nieuw riool nu volledig verdwenen. Daarmee verdween dus de mogelijkheid van kennisvergarig over de ontstaansgeschiedenis van de dorpskern.

Het gemeentebestuur was ruim voor de aanvang van de werkzaamheden formeel ingelicht over de historische waarde van de ondergrondse resten door de toenmalige erfgoedcommissie. Beide bij de recente graafwerkzaamheden gevonden objecten, het gebouw en de gracht, waren dus op voorhand bij het gemeentebestuur en de archeologische toezichthouders bekend en tot bijna op de vierkante meter nauwkeurig voorspeld. Bij de vergunningverlening werden wettelijke verplichte afspraken gemaakt over hoe te handelen tijdens de uitvoering van de graafwerkzaamheden.

Op de door de Raad vastgestelde 'archeologische beleidskaart' van Nederweert is het gebied van de Burgemeester Hobusstraat aangeduid als een zone met 'hoge archeologische verwachtingswaarde'. In de wet staat dat daar elke graafactiviteit dieper dan 40 cm en groter dan 250m² onder toezicht en vakkundige begeleiding dient te gebeuren en dat er onderzoek moet plaatsvinden naar wat zich daar bevonden heeft. Dat is zoals gezegd bij wet geregeld en de verantwoordelijkheid voor uitvoering en handhaving daarvoor ligt bij het gemeentebestuur.

De gemeente heeft zich bij dit project dus niet gehouden aan haar eigen (algemene) wettelijke regels en de (specifieke) procesafspraken die in dit geval vooraf gemaakt waren. De gemeente heeft ook niet gehandhaafd. De signalen van zowel de beroepsarcheologen uit Amsterdam, de lokale Nederweerder erfgoedorganisaties, de voormalige erfgoedcommissie én de wettelijke toezichthouder lijken hier volkomen genegeerd te zijn. Waar dit in het geval van toevallige ontdekkingen tijdens de uitvoering van werken nog enigszins te billijken zou zijn, is het in dit geval schrijnend aangezien de oudheidkundige objecten én hun voorspelde locatie op voorhand gemeld en bekend waren. Er is dus willens en wetens gehandeld in strijd met de Erfgoedwet en met de verleende vergunningen.

Tot begin 2022 trok de gemeentelijke erfgoedcommissie, met haar lokale netwerk en achterban, regelmatig, pro-actief en op basis van haar ongevraagde-adviesrecht aan de bel als het ging over het behoud van het Nederweerder erfgoed. Maar sinds het ontslag van de vorige Erfgoedcommissie in maart 2022 heeft het College van B&W van Nederweert er voor gekozen om de advisering over Nederweerder erfgoed, archeologie en monumenten uit te besteden bij de gemeente Leudal, met daarin mensen uit Hulsberg, Sittard en Echt. En zonder betrokkenheid van de lokale erfgoedorganisaties, iets dat zowel

door de eigen gemeentelijke Raadsverordening op de Erfgoedcommissie als door het Provinciaal Interbestuurlijk Toezicht vereist wordt.

Nog in augustus van dit jaar werden door de fractie van GroenLinks in de gemeenteraad in de vorm van Artikel 41-vragen grote zorgen uitgesproken of de inrichting van een erfgoedcommissie op afstand in de praktijk wel werken kon, zeker voor wat betreft het ongevraagd adviseren. Van inwoners uit Zuid-Limburg kan immers geen voeling met het Nederweerder erfgoed noch koppeling met de lokale verenigingen die in Nederweert met erfgoed bezig zijn verwacht worden. In zijn beantwoording van de Artikel 41-vragen van GroenLinks wuifde erfgoedwethouder Ten Kate de geuite bezwaren weg, verzekerde hij de Raad dat er geen enkel risico was en dat de ongevraagde advisering prima werkte. De conclusie aan de hand van de nu voorliggende casus moet helaas zijn dat de geuite zorgen van GroenLinks, de erfgoedorganisaties en de politiek wel degelijk terecht waren.

Conclusie

Het gaat nog steeds niet goed met de gemeentelijke zorg voor het Nederweerder erfgoed. Als lokale erfgoedorganisaties blijven wij ons nog steeds grote zorgen maken hierover. Zorgen die wij reeds diverse malen in brieven aan de Raad met u gedeeld hebben. Die zorgen gaan niet over beleid maar over een niet-functionerende uitvoeringspraktijk waarbij de gemeente zich niet houdt aan de zichzelf-opgelegde wettelijke procesafspraken, en waar niet gehandhaafd wordt en de rol van de erfgoedcommissie is gekortwiek. Het is aan de Raad hier wat van te vinden. De komst van de nieuwe Omgevingswet (een argument dat door het College regelmatig ten tonele is gevoerd ter billijking van de huidige uitvoeringspraktijk) biedt hier geen soelaas voor, integendeel. En de rekening van dat alles is dat er wederom Nederweerder erfgoed verloren is gegaan.

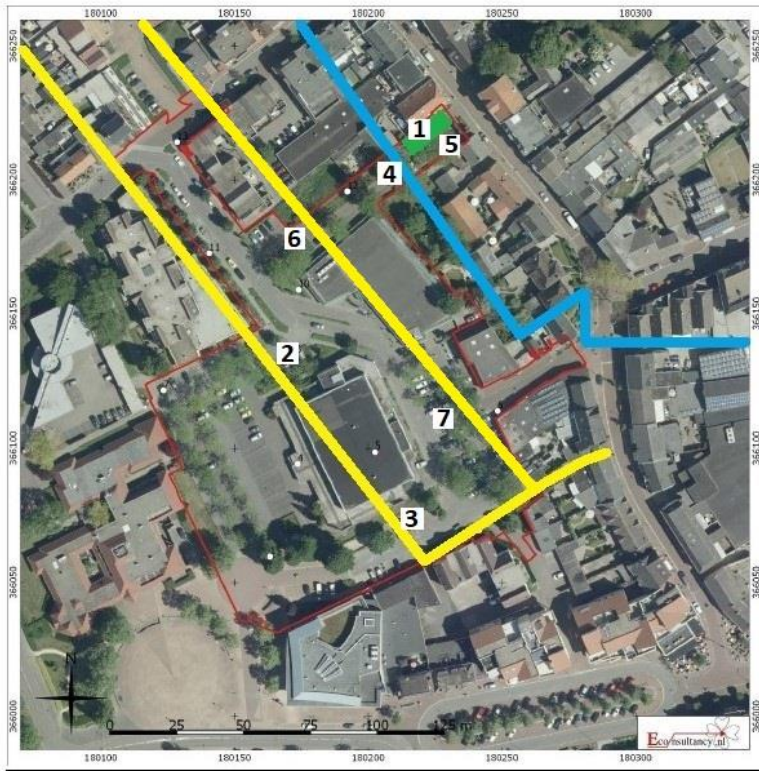
Hoogachtend,

De besturen van:

- Heemkundevereniging Nederweert
- Geschied- en Oudheidkundige stichting De Aldenborgh
- Stichting Geschiedschrijving Nederweert
- Stichting Regionaal Archeologisch Bodemonderzoek

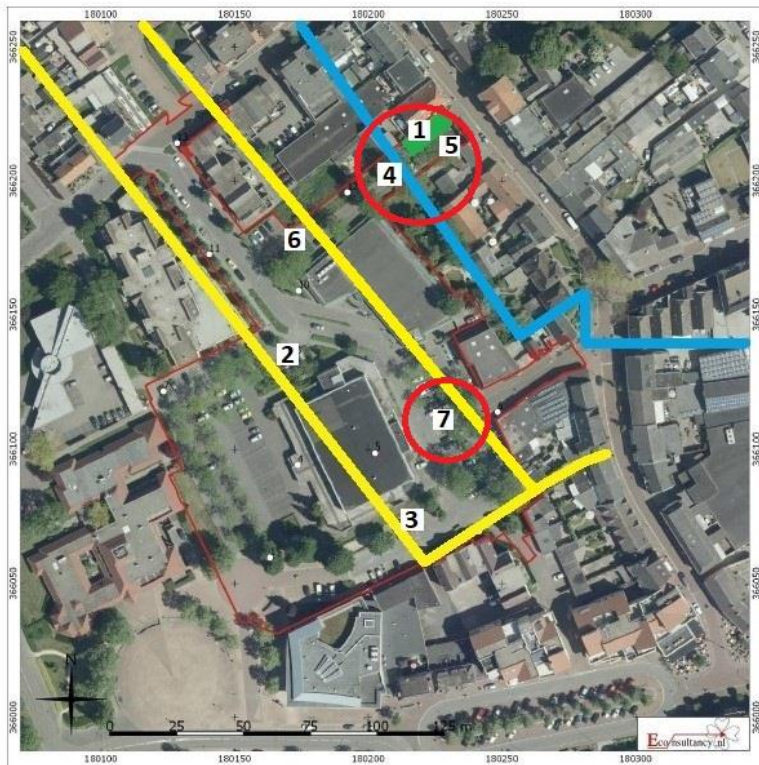
Bijlage

BIJLAGE

Bij de gemeente Nederweert in 2018 gemelde en bekende locaties (1 t/m 7) van ondergrondse archeologische erfgoedobjecten.

Dunne rode lijn: de begrenzing van het bestemmingsplan en de daarop betrekking hebbende archeologische onderzoeksvoorwaarden.

Roodomcirkeld de zonder archeologische begeleiding in okt-dec 2022 verwoeste erfgoedobjecten uit de bovenste foto.

Burg. Hobusstraat, aanleg infiltratiebassins (locatie 7). Links in de zijwand van de kuil is de doorsnede van de middeleeuwse dorpsgracht zichtbaar. Alle foto's ingezonden door verontruste inwoners.

Burg. Hobusstraat vanaf Kerkstraat (locaties 1, 4 en 5).
Overzicht graafwerkzaamheden.

Burg. Hobusstraat, aanleg infiltratiebassin op de plek van laatmiddeleeuwse bebouwing en voormalige Dubbele Kapelaniegebouw.

Burg. Hobusstraat. Gesloopte en verwijderde muurresten van fundering voormalige Dubbele Kapelaniegebouw.